

Regjistrimi Civil në Kosovë: një makth burokratik

2018

Autor: Milica Andrić

Publikon: Iniciativa Lokale Veriu i Kosovës - LINK

Adresa: Mbreti Petër I, Mitrovica e Veriut

Website: <http://www.linkkosovo.org/>

Kontakt: localinitiativelink@gmail.org

Regjistrimi Civil në Kosovë: një makth burokratik

Ky botim është shkruar si pjesë e projektit: “Marrëveshja për librat e regjistrimit civil: uji i qetë nga kodra e Brukselit” zbatuar nga LINK nga Mitrovica e Veriut dhe e mbështetur nga Fondacioni Kosovar për Shoqëri të Hapur. Opinionet, gjetjet dhe / ose përfundimet në këtë publikim janë ato të autorit dhe nuk pasqyrojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e KFOS-it.

Contents

Lista e shkurtesave:	3
Hyrje	4
Konteksti.....	5
Shtetësia e pezulluar	5
Gjendja Civile dhe Zyrat e Regjistrimit Civil: qasja dhe procedurat e rregullta.....	7
Çështjet e regjistrimit civil.....	9
Vdekjet/Lindjet	9
Martesat	9
Ndarjet.....	10
Vendqëndrimi	11
Dokumentacioni i kërkuar.....	11
Përgjegjja institucionale	13
Dëshmitë e qytetarëve:	14
Konkluzion:	19
Rekomandime:	21
Burimet:.....	22

Lista e shkurtesave:

Instruksonet Administrative – AI

Departamenti për Shtetësi, Azil dhe Migracion – DCAM

EULEX - Misioni i Bashkimit Evropian për Sundimin e Ligjit në Kosovë

FRY –Republika Federale eJugosllavisë

Ministria e Punëve të Brendshme – MIA

Ombudsperson Institution (avokati i popullit) – OI

UNMIK – Misioni i Kombeve të Bashkuara në Kosovë

Hyrje

Negociatat e para pas delarimit të pavarësisë midis Beogradit dhe Prishtinës filluan më 8 Mars 2011, nën patronazhin e Bashkimit Evropian. Baza për këto negociata u vendos në rezolutën 64/298 të Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara të miratuar më 9 shtator 2010. Megjithëse e përshkruar si “teknike” dhe me qëllim të adresimit të çështjeve konkrete të qytetarëve të Kosovës, shumë pak është bërë për ta plotësuar këtë mision. Në një përpjekje për ta shpjeguar procesin, Përfaqësuesi i Lartë i Bashkimit Evropian për Politikë të Jashtme dhe Siguri, Catherine Ashton, e përshkroi atë si një përpjekje për të gjetur zgjidhje praktike për përmirësimin e jetës së përditshme të qytetarëve. Në deklaratën e saj të parë publike në lidhje me këtë proces, Ashton theksoi se negociatat që po zhvillohen në Bruksel do të merren me tema sikurse janë: bashkëpunimi rajonal, liria e lëvizjes dhe sundimi i ligjit. Në ditët e sotme, 7 vite pas fillimit të procesit, shumë qytetarë nuk e shohin se është bërë shumë për të arritur ndonjë nga tre qëllimet e lartpërmendura. Duke theksuar se procesi përqendrohet me të vërtetë në çështjet praktike të qytetarëve, arsyet pse dështon janë të shumta dhe përfshijnë: mungesën e vullnetit politik për ta zbatuar marrëveshjen e arritur për shkak të mosbesimit ndërmjet palëve, zgjidhjeve të pjesshme dhe hendekut të informacionit të shkaktuar nga përjashtimi i aktorëve kryesorë.

Shembulli më i mirë i procesit të mospërkryerjes së bisedimeve është marrëveshja për Librat e Regjistrimit Civil. Kjo marrëveshje së bashku me marrëveshjen e parë për lirinë e lëvizjes është e para e arritur në kuadër të procesit, që më vonë do të njihet si Dialog i Brukselit më 2 korrik 2011. I përbërë nga vetëm 4 pika, marrëveshja ishte e përmbledhur, duke bërë thirrje për krijimin e “besueshmërisë së plotë të regjistrimit civil në Kosovë”. Megjithëse nuk përmendet në mënyrë specifike, marrëveshja nënkuptonte kthimin e kopjeve të vërtetuara të librave të gjendjes civile, të cilat qeveria e Serbisë i transferoi nga Kosova për në Serbi pas konfliktit në vitin 1999. Veprimi duhej të plotësonte boshllëqet në Regjistrin Qendror të Gjendjes Civile të rindërtuar të Kosovës. Për fat të keq, marrëveshja përfshiu vetëm regjistrimet e regjistrimit civil për periudhën 1945-1999, duke mos llogaritur ndryshimet e gjendjes civile të banorëve të Kosovës të cilët u regjistruan në institucionet serbe në Kosovë pas vitit 1999.

Sipas marrëveshjes, EULEX-i ishte ndërmjetës mes qeverisë së Serbisë dhe të Kosovës në zbatimin e kësaj marrëveshjeje. Sipas informatave të ofruara nga EULEX-i, të cilët mbikëqyrnin vërtetimin e kopjeve të regjistrimit civil të ofruar nga Serbia, gjithsej 12391 kopje të librave të regjistrimit të lindjeve, martesave dhe vdekjeve, duke përfshirë regjistrat civilë dhe regjistrat fetarë. Regjistrat e gjendjes civile kanë përfshirë të dhënat e gjendjes civile të bëra në mes të vitit 1946 dhe 1999, ndërsa librat e regjistrimit fetar përfshijnë periudhën midis viteve 1886 dhe 1946.

Konteksti

Që nga qershori i vitit 1999, Kosova karakterizohet nga një paralelizëm të institucioneve. Institucionet e themeluara nga UNMIK-u, u transformuan gradualisht në institucionet e Kosovës, ndërsa institucionet serbe vazhduan të funksiononin në zonat me shumicë serbe dhe megjithatë se kompetencat e tyre u zvogëluan gjatë viteve, ato vazhdojnë të funksionojnë në tërë Kosovën deri në ditën e sotme. Dialogu i Brukselit është dashur të ndryshojë situatën duke siguruar integrimin (ose transformimin) e institucioneve të mbetura serbe në institucionet e Kosovës, por procesi është ende i papërfunduar. Dualiteti i institucioneve ndikoi në mënyrë të konsiderueshme në jetën e përditshme, veçanërisht në zonën më homogjene të Kosovës veriore të populluar nga popullsia me shumicë serbe. Sidoqoftë, për qëllimet e këtij raporti, do të theksojmë vetëm faktin që popullsia serbe në mbarë Kosovën ka vazhduar të regjistrojë statusin e tyre civil vetëm në institucionet serbe. Si pasojë, **informatat për gjendjen civile të kësaj pjese të popullatës në Kosovë nuk është pasqyruar në librat e gjendjes civile në Kosovë.** Ky fakt në kombinim me përjashtimin e librave të gjendjes civile pas vitit 1999 nga marrëveshja e vitit 2011 për librat e gjendjes civile rezultoi me një periudhë të moshës 18 vjeçare në informatat mbi gjendjen civile të një pjese të popullsisë së Kosovës.

Kjo mangësi në informatat e gjendjes civile sot krijon një sërë problemesh për qytetarët që përpiqen të fitojnë ose të provojnë të drejtën për shtetësinë e Kosovës. Këto vështirësi rezultojnë në zgjatjen e procesit të marrjes së shtetësisë ose mosdhënies së shtetësisë dhe, rrjedhimisht, dokumenteve të identifikimit, qytetarëve të cilët nuk mund të gjenden në librat e regjistrimit civil të Kosovës. Pavarësisht se thuhet, qytetarët të cilët nuk arrijnë të marrin dokumentet e identifikimit të lëshuara nga Kosova nuk mund të integrohen në shoqërinë kosovare. Për ta përkeqësuar situatën, ata bëhen persona të papërgjegjshëm nga këndvështrimi i Qeverisë së Kosovës që nuk i njeh si të ligjshme dokumentet e lëshuara

nga Serbia.

Edhe procesi i vërtetimit të së drejtës për shtetësi dhe shkaqet e fenomenit të personave pa letra kërkojnë sqarim më të detajuar.

Shtetësia e pezulluar

Sipas nenit 32 të Ligjit mbi Shtetësinë e Kosovës, “Të gjithë personat që më 1 janar 1998 ishin shtetas të Republikës Federale të Jugosllavisë dhe në atë ditë ishin me vendbanim të përhershëm në Republikën e Kosovës, janë shtetas të Republikës së Kosovës dhe do të jenë të regjistruar si të tillë në regjistrin e shtetasve, pavarësisht nga vendbanimi ose shtetësia e tyre aktuale.” Në të njëjtin nen përcaktohet gjithashtu se aktet nënligjore do të përcaktojnë kriteret që përbëjnë dëshmi të shtetësisë së Republikës Federale të Jugosllavisë dhe vendbanimit të përhershëm në Republikën e Kosovës. Më 1 janar 1998. Më i fundit nga këto akte nënligjore është Udhëzimi Administrativ 05/2017 i Ministrisë së Brendshme, i miratuar më 17 korrik 2017 për të zëvendësuar Udhëzimin Administrativ 05/2014. Udhëzimi i ri Administrativ, i miratuar në korrik 2017, arriti të zgjidhë disa nga çështjet e aplikantëve lidhur me regjistrimin e UNMIK-ut. Çështja qëndron në interpretimin e neneve 3 dhe 4 të akteve nënligjore të lartpërmendura. Nenet përcaktojnë kriteret që vërtetojnë posedimin e shtetësisë së RFJ-së dhe të qëndrimit të përhershëm në Kosovë më 1 janar 1998 dhe listën e dokumenteve të kërkuara për të vërtetuar posedimin e shtetësisë së RFJ-së dhe të vendbanimit të përhershëm më 1 janar 1998. Megjithatë edhe Udhëzimi i ri Administrativ, gjithashtu si ai i zëvendësuar, deklaroi qartë se një qytetar duhet të provojë ndonjë prej katër kriterëve të mundshme dhe të dorëzojë NJE nga një listën shumë të gjerë të dokumenteve, Departamenti i Ministrisë së Punëve të Brendshme për Shtetësinë, Azilin dhe Migracionin kërkoi që aplikantët t’i përmbushin katër kriteret e LETA dhe të dorëzojnë të gjitha dokumentet e renditura në nenin 4 (neni 3 në 2014/05 të Udhëzimit Administrativ).

Për të dëshmuar shtetësinë e RFJ-së dhe vendbanimin e përhershëm më 1 janar 1998, personi duhet të përmbushë njërin nga këto që vijojnë:

3.1. ka lindur në Kosovë ose njëri nga prindërit ka lindur në Kosovë para datës 1 Janar 1998;

3.2. ka qëndruar në Kosovë për një periudhë të vazhdueshme për të paktën 5 vjet përpara datës 1 Janar 1998;

3.3. u detyrua të largohet nga Kosova para 1 janarit 1998 dhe për këtë arsye nuk ishte në gjendje për të përmbushur kushtet për të qenë një qytetar siç përcaktohet në paragrafin 3.2 të këtij neni;

3.4. ishte një fëmijë i varur që nuk plotësojnë kushtet nën moshën 18 vjeç osenën moshën 23 vjeçare, nëse ai / ajo ka ndjekur shkollën e rregullt në çdo institucion arsimor para datës 1 janar 1998 dhe nëse prindërit e tij / saj i përkasin paragrafët 3.1, 3.2 ose 3.3 të këtij neni ose janë regjistruar në bazë të nenit 3 të Rregullores së UNMIK-ut 2000 / 13.

Si pasojë, ndërmjet marsit 2017 dhe korrikut të vitit 2017, kur ky Udhëzim Administrativ i vecant, ishte në pushtet, njerëzit të cilët nuk regjistroheshin në regjistrin e UNMIK-ut nuk mund të regjistroheshin në regjistrin e Kosovës. Kjo praktikë e MPB-së, kryesisht ka prekur personat e zhvendosur që kanë jetuar në vendet fqinje dhe tani janë të interesuar për t’u kthyer, megjithatë, jo që ka prekur gjithashtu personat që jetojnë në Kosovë, por edhe ata që kanë lindur jashtë Kosovës. Në shumicën e rasteve, qytetarëve të cilëve u është refuzuar kërkesa për shtetësi, marrin shpjegime të shkruara, por edhe shpesh marrin shpjegime me gojë, se atyre u është mohuar për shkak të faktit se nuk janë të regjistruara në regjistrin civil të UNMIK-ut, i cili është vetëm një nga katër nga të mundshmet kriteret që një qytetar duhet të përmbushë sipas Udhëzimit Administrativ.

Për fat të mirë, U.A. 05/2017 i riu, ka ndryshuar një pjesë të problemit që lidhet me regjistrimin e UNMIK-ut, duke bërë të mundur që të gjithë ata që i përmbushën tre kriteret e mbetura për të

ndjekur të drejtat e nënshtetësisë. Për më tepër, sipas raportit të Institucionit të Ombudspersonit, një tjetër përmirësim pozitiv i Udhëzimit të ri Administrativ është se regjistrimi në “librezën e regjistrimit të shtetësisë mundësohet edhe në bazë të një deklaratë të noterizuar nga dy dëshmitarë, gjë që do të lehtësojë shumë regjistrimin e personave të zhvendosur dhe refugjatët si dhe pjesëtarët e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian, sepse një numër i madh i tyre më parë nuk e rregullonin statusin e tyre civil, as statusin e fëmijëve të tyre, gjë që e bënë një numër të madh të anëtarëve të këtyre komuniteteve në kategorinë e personave ligjërisht të padukshëm”¹.

Për fat të keq, shumë probleme mbeten të pazgjidhura, veçanërisht ato që lidhen me statusin martesor dhe dokumentacionin që duhet të dorëzohet për të vërtetuar të drejtën e shtetësisë. Edhe pse përfaqësuesit e Listës Serbe në qeveri njoftuan se UA 05/2017 do të zgjidhë të gjitha çështjet e pazgjidhura lidhur me regjistrimin civil, duke përfshirë statusin martesor, kjo në fakt nuk ndodhi. Problemet në regjistrimin që vazhdojnë deri në ditët e sotme do të shtjellohen në kapitullin tjetër.

Problemi për disa qytetarë që nuk mund të marrin shtetësinë e Kosovës shtrihet edhe në dokumentet e tyre serbe. Ligji i Kosovës për Shtetësinë në nenin 3 i lejon çdo qytetari të Kosovës të ketë shtetësi të shumëfishtë. Në praktikë, kjo do të thotë se çdo qytetar i Kosovës mund të mbajë pasaporta dhe dokumente të tjera të lëshuara në Gjermani, Zvicër, Francë ose Serbi dhe t’i përdorë ato për të udhëtuar nëpër Kosovë. Megjithatë, dokumentet që lëshohen nga Drejtoritë e Policisë së Shtetit të zhvendosur në qytetet e Kosovës konsiderohen të paligjshme dhe të pavlefshme nga autoritetet e Kosovës. Këtu është e rëndësishme të theksohet se pas marrëveshjes së Kumanovës në qershor 1999, Serbia transferoi të gjitha Drejtoritë e Policisë nga Kosova në qytetet e Serbisë. Në praktikë, kjo do të thoshte që Drejtoria e Policisë për Mitrovicën u transferua në Rashkë, Drejtoria e Policisë për Ferizaj u zhvendos në Leskovc, etj. Kështu një qytetar serb me seli në Mitrovicë do të duhet të shkonte në Rashkë për të marrë ose rinovojnë kartelat e identitetit të Serbisë ose patentat e vozitjes. Kjo do të thotë që, fizikisht, dokumentet lëshohen në Serbi, jashtë territorit të Kosovës, por fakti që ato lëshohen nga Drejtoria Policore zhvendosur, i bën ato të paligjshme në Kosovë. Dokumentet e tjera serbe të lëshuara nga Drejtoritë e Policisë së Qyteteve në Serbi nuk janë të diskutueshme. Me fjalë të tjera, dokumentet e lëshuara për qytetarët e Serbisë që banojnë në Kosovë janë të vlefshme kudo në botë, përveç në Kosovë, ku këta njerëz që jetojnë ndërsa janë në Kosovë, ata janë praktikisht apatridë.

Gjendja Civile dhe Zyrat e Regjistrimit Civil: qasja dhe procedurat e rregullta

Lëshimi i dokumenteve të identifikimit dhe udhëtimit në Kosovë është përgjegjësi e Agjencisë së Regjistrimit Civil që ka zyrat e veta në çdo komunë në Kosovë. Sidoqoftë, siç është përmendur tashmë në Kontekstin mbi zyrat komunale të regjistrimit të gjendjes civile, ende nuk janë formuar në qendrat administrative të katër komunave më veriore deri në dhjetor 2016. Edhe me formimin e tyre, qasja e shërbimeve nuk është ideale në komunat veriore me shumicë serbe, pasi Zyrat e Gjendjes Civile mbeten të disponueshme vetëm në fshatrat me shumicë shqiptare të disa komunave. Zyrat e Gjendjes Civile janë organe komunale që korrespondojnë me Departamentin e Ministrisë së Punëve të Brendshme për Shtetësinë, Azilin dhe Migracionin (DSHAM). Këto janë zyrat që merren me përditësimin e informacioneve në dispozicion të Regjistrimit Qendror të Gjendjes Civile, një regjistër që përmban informacion për të gjithë qytetarët e Kosovës. Informacioni i gjendjes civile është: regjistrimi i lindjes, regjistrimi i vdekjes, martesat dhe divorci. Më pas, këto zyra merren me kryerjen e martesave dhe lëshimin e: lindjes, vdekjes, shtetësisë, certifikatave të martesës / divorcit dhe ekstraktet nga Regjistrimi Qendror i Gjendjes Civile. Deri në këtë datë, Zyrat e Gjendjes Civile janë në dispozicion vetëm në fshatrat me shumicë shqiptare të komunave të Zubin Potokut (në Çabër nga 07.06.2004), Leposaviq (në Bistricë më 09.03.2005), Zvečan (në Lipë prej 02.07.2002). Komuna e Mitrovicës së Veriut është një rast specifik dhe kjo komunë ka formuar si Zyrat Civile ashtu edhe Zyrat e Gjendjes Civile më 23 maj 2012. Komuna e Mitrovicës së Veriut është gjithashtu një përjashtim, pasi që kjo komunë mban librat e gjendjes civile të qytetarëve të lindur në Veri Mitrovicë² (footnote 2) vetëm pas datës 23.05.2012, ndërsa pjesa tjetër e librave të gjendjes civile mbahen në komunën e Mitrovicës së Jugut. Kjo në mënyrë efektive do të thotë se çdo qytetar i lindur në spitalin e Mitrovicës së Veriut para vitit 2012, duhet të fillojë procedurën për verifikimin e të drejtës për shtetësi në komunën e Mitrovicës së Jugut.

Siç është thënë tashmë, përpara paraqitjes së kërkesës për dokumente identifikimi ose udhëtimi ose duke përdorur ndonjë shërbim të Zyrës së Regjistrimit Civil, qytetarët duhet të kenë qasje në shërbimet e Zyrave të Gjendjes Civile. Pas miratimit të U.A. 05/2017, këto zyra janë gjithashtu të autorizuara për të kryer procesin e verifikimit të së drejtës për shtetësi të personave të cilët ishin shtetas të Republikës Federale të Jugosllavisë me vendbanim të përhershëm në Kosovë më 1 janar 1999. Duke lejuar Zyrat

1 Raporti Vjetor 2017, Institucioni i Ombudspersonit, në dispozicion në: <https://oik-rks.org/en/2018/03/30/annual-report-2017/> (faqe 84)

2 Shumica dërrmuese e qytetarëve të Zubin Potokut, Zvečan / Zveçanit dhe Leposaviqit kanë lindur në spitalin e Mitrovicës së Veriut. Ata që kanë lindur në spitalet në komunat tjera në Kosovë (p.sh. Prishtinë) do të duhet të shkojnë dhe të iniciojnë procesin e verifikimit të drejtën e tyre për shtetësi në Komunën e lindjes së tyre; ndërsa ata të lindur në një spital në Serbi (p.sh. Novi Pazarit ose Beograd), duhet për të filluar këtë proces në komunën e vendbanimit të tyre aktuale në Kosovë.

e Statusit Civil për të vlerësuar nëse aplikuesi përmbush kushtet ligjore pa konsultuar domosdoshmërisht, procesi është bërë më i decentralizuar dhe efikas. Kjo do të thotë se çdo person që dëshiron të marrë kartën e identitetit të lëshuar nga Kosova, mund të verifikojë të drejtën e tyre për shtetësi, nga zyra e gjendjes civile dhe të marrin një ekstrakt nga regjistri i gjendjes civile të lëshuar nga këto zyra. Pas marrjes së një ekstrakti nga regjistri qendror i qytetarëve, aplikanti mund të procedojë në Zyrën e Gjendjes Civile të aplikojë për letërnjoftim dhe dokumente të tjera.

Zyrtari i Ministrisë së Punëve të Brendshme të Kosovës deklaroi se Ministria është e vetëdijshme që shërbimet e Zyrës së Gjendjes Civile nuk janë lehtësisht të arritshme për të gjithë qytetarët, por që vendimi për formimin dhe vendndodhjen e Zyrave të Gjendjes Civile duhet të bëhet nga kuvendi komunal i secilës komunë .

Çështjet e regjistrimit civil

Mungesa e kapaciteteve të plota operacionale të Zyrave të Regjistrimit Civil dhe vështirësitë në qasjen në Zyrat e Gjendjes Civile janë problemet vetëm qytetarët e komunave me shumicë serbe të veriut, që përballen me qasjen e tyre në dokumente. Por këto nuk janë problemet e vetme në këtë proces, në fakt pjesa më e madhe e problemit ndikon tek qytetarët e Serbisë që jetojnë në të gjithë Kosovën dhe çështja kryesore qëndron në mosnjohjen e ndryshimeve të statusit civil të bëra nga institucionet serbe në Kosovë pas 10 qershorit 1999.

Vdekjet/Lindjet

Sipas legjislacionit të aplikueshëm në Kosovë, një anëtar i familjes është i detyruar të raportojë vdekjen (dhe lindjen) e një të afërmi brenda 30 ditëve të ngjarjes. Siç është thënë tashmë, banorët e komunave me shumicë serbe kryesisht kanë regjistruar dhe vazhdojnë të regjistrojnë këto ngjarje vetëm në institucionet serbe, gjë që paraqet problem të konsiderueshëm kur përpiqen të marrin dokumentet e Kosovës. Nëse prindërit ose të dy prindërit e ankuesit vdiqën pas qershorit të vitit 1999 dhe vdekja e tyre u regjistrua vetëm në sistemin serb, përpara se të marrin vetë kartën e identitetit, ata duhet të kalojnë nëpër procesin e regjistrimit të vonshëm të vdekjes së prindërve. Çështja me këtë proces është se ajo kërkon që anëtari i familjes të dorëzojë konfirmimin origjinal të vdekjes të lëshuar nga një spital, i cili, nëse vdekja ka ndodhur shumë kohë më parë, ka të ngjarë të mos jetë në dispozicion të anëtarëve të familjes. Përveç kësaj, parashihet gjoba prej 50 euro për regjistrimin e vonshëm të vdekjes.

Në mënyrë të ngjashme, prindërit që nuk e kanë regjistruar lindjen e fëmijës në kohë, duhet të paguajnë edhe dënime, por një mosnjohje e rastësishme e dokumentacionit të spitalit nga spitali serb në Mitrovicën e Veriut nga Zyrtarët e Gjendjes Civile të Mitrovicës Jugore është një problem shumë serioz sesa një çështje e thjeshtë për të paguar një gjobë. Për të përsëritur, duke pasur parasysh se Zyra e Gjendjes Civile në Mitrovicën e Veriut është themeluar vetëm në muajin Maj të vitit 2012, çdo lindje që ka ndodhur në pjesën veriore të Mitrovicës, që duhet të regjistrohet, mirëpo që ka ndodhur para kësaj date, duhet të regjistrohet në komunën e Mitrovicës së Jugut.

Martësat

Një çështje tjetër lidhur me qasjen në dokumente personale ndikon tek personat nga Serbia që u martuan në Zyrat e Gjendjes Civile Serbe në Kosovë dhe u shpërngulën në Kosovë pas 1999. Duke u trajtuar si shtetas të huaj, këta persona duhet të kalojnë nëpër procesin e natyralizimit, megjithatë, duke pasur parasysh faktin se martesat e tyre konsiderohen të paligjshme, të bëra në institucione paralele, ata nuk mund të përmbushin një nga kriteret për natyralizim, i cili është martuar me një qytetar kosovar për të paktën 3 vjet dhe me qëndrim të përhershëm në Kosovë për të paktën një vit. Prandaj, bashkëshorti i një shtetasi kosovar të martuar në sistemin serb në Kosovë nuk mund të kërkojë shtetësinë e Kosovës. Paradoksalisht, ata gjithashtu nuk mund të martohen në sistemin e Kosovës pa shkurorezimin e parë në Serbi për të arritur një dokument të "statusit të vetëm" të kërkuar. Këtu është e rëndësishme të ritheksojmë se zyrat e gjendjes civile që kryejnë martesat në sistemin e Kosovës ende nuk janë plotësisht funksionale në komunat më veriore. Për më tepër, gratë e lindura në Kosovë, të martuara në sistemin serb në Kosovë pas qershorit 1999, mund të marrin dokumente në Kosovë, por duke pasur

parasysh se statusi i tyre martesor nuk njihet, ata mund të marrin vetëm dokumentet në emrin e tyre të vajzërisë. Kjo i detyron shumë gra të lindura në Kosovë që të mbajnë dy identitete kontradiktore, “identitetin e institucioneve serbe” që i konsideron të martuar dhe mbanë emrat e burrave dhe “identitetin e institucionit të Kosovës” ku ata janë të vetëm dhe ende mbanin emrin e tyre të vajzërisë.

I pyetur në lidhje me zgjidhjen e mundshme të çështjes së statusit martesor, zyrtari MPB ka deklaruar se në bazë të Vendimit të Qeverisë nr 05/³të datës 01.03.2017, Ministria e Punëve të Brendshme në bashkëpunim me Ministrinë e Dialogut po shqyrton mundësinë e hartimit të një qarkoreje që synon zbatimin e këtij vendimi, vendim që merret me regjistrimin e të gjitha çështjeve të statusit civil që ndodhin në territorin e Republikës së Kosovës, duke përfshirë veriun. Dokumenti do të lejojë që çdo kërkesë për lindjen, martesën, ose regjistrimin e vdekjes, të përpunohen nga zyrat e gjendjes civile të komunës. Kjo qarkore e veçantë duhej të lëshohej në mars 2018, por nuk ka shpjegime zyrtare se pse kjo ende nuk ka ndodhur.

Megjithatë, në korrik 2018 qeveria ka miratuar një vendim tjetër 296/2018⁴i cili në mënyrë eksplicite lejon njohjen e dokumenteve të gjendjes civile të lëshuara nga institucionet serbe në Kosovë për qëllime të regjistrimit të qytetarëve në regjistrin qendror civil të Kosovës. Për fat të keq, është e pamundur të analizohet efikasiteti dhe gjithëpërfshirja e vendimit, meqë, pavarësisht faktit se ai duhej të zbatohet menjëherë pas birësimeve të tij, dy muaj pas miratimit të tij, vendimi ende nuk zbatohet nga autoritetet përkatëse⁵.

Ndarjet

Ngjashëm me martesat, çdo divorc i përfunduar në Gjykatat Serbe pas 10 Qershorit 1999 konsiderohet gjithashtu e paligjshme. Kjo do të thotë se bashkëshortët që ishin martuar para 10 qershorit 1999, por të divorcuar pas kësaj date nuk janë regjistruar si të divorcuar në regjistrin civil të Kosovës. Kjo krijon një sërë problemesh në lidhje me të drejtat pronësore dhe kujdestarinë, pasi ish bashkëshortët që dëshirojnë të shesin pronën e fituar pas divorcit të tyre në institucionet serbe, kërkojnë të japin pëlqimin e ish-bashkëshortit të tyre nga autoritetet e Kosovës. Në një intervistë për Kallxo.com⁶, kryetari i ri i Gjykatës Themelore të Kosovës në Mitrovicë, Nikola Kabashiq, deklaroi se zgjidhjet e shkurorezimeve dhe kujdestarisë të përfunduara nga Gjykata Themelore Serbe në Kosovska Mitrovica mund të kundërshtohen nëse njëra nga palët deklaroi se nuk e njohin juridiksionin e Gjykatës Themelore në Mitrovicë të mvarur. Nëse kjo ndodh, Gjykata Themelore e Mitrovicës do të formojë një komision i cili do të shqyrtojë vendimet e kundërshtuara të ish-Gjykatës së Serbisë.

Vendqëndrimi

Njerëzit të cilët nuk mund të marrin shtetësinë përmes një martese, në teori, si çdo shtetas i huaj mund të aplikojnë për qëndrim të përkohshëm dhe leje pune dhe të marrin kartë të përkohshme identiteti. Pas 5 vjetësh të rinovimit të këtij statusi, një person mund të zgjedhë të aplikojë për shtetësi të Kosovës. Për fat të keq, ky nuk është një opsion për mbajtësit e dokumenteve serbe që banojnë në Kosovë pasi që këto dokumente konsiderohen të paligjshme (siç shpjegohet në seksionin “Shtetësia e pezulluar”). Në momentin kur statusi martesor “serb” që banojnë në Kosovë të cilët nuk kanë origjinë në Kosovë dhe që nuk janë të martuar me një qytetar të Kosovës, do të vazhdojnë të pengohen të regjistrohen, pa marrë parasysh sa kohë kanë jetuar në Kosovë. Kjo është arsyeja pse duhet të krijohet një procedurë për vërtetimin retroaktiv të vendqëndrimit.

Dokumentet e kërkuara

Çështjet e përshkruara më sipër ndikojnë në mënyrë selektive dhe varen nga rrethanat e ndryshme të jetës së tyre: kur dhe ku kanë lindur, nëse dhe kur janë martuar / divorcuar, nëse dhe kur

3 Në vendim thuhet se të gjithë qytetarët e regjistruar në librat e gjendjes civile të Kosovës që akoma nuk kanë statusin civil të Kosovës dhe dokumentet e identifikimit mund t'i marrin ato dhe që aplikantët e tillë duhet të paraqesin “dokumente të vjetra”. Megjithatë, nuk ka udhëzime specifike për atë se çka është “një dokument i vjetër” ose çfarë lloj dokumenti konsiderohen të vlefshëm: [www.kryeministri-ks.net/repository/docs/134_odluka_134.docx\(srb\)](http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/134_odluka_134.docx(srb)), http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Vendimet_e_Mbledhjes_se_134-te_te_Qeverise_se_Republikes_se_Kosoves_2017.pdf (alb)

4 Teksti i vendimit është i qasshem këtu: <http://crnobelivest.com/wp-content/uploads/2018/07/Odluka-Vlade-Kosova-o-priznavanju-srpskih-izvoda.pdf>

5 Më shumë për përmbajtjen e vendimit dhe mangësitë e saj të mundshme mund të lexoni në artikullin Vendimi i Ri i Qeverisë se Kosoves - më lehtë nga dokumentet por jo për të gjithë, të disponueshëm këtu: <http://crnobelivest.com/nova-odluka-vlade-kosova-lakse-do-kosovskih-dokumenata-ali-ne-za-sve/>

6 Video regjistrimi i intervistës është në dispozicion këtu: <http://kallxo.com/kabashiq-jam-kryetar-i-gjykates-ne-republiken-e-kosoves/>

kanë fëmijë ose nëse dhe kur prindërit kanë vdekur, nëse ata kishin ndonjë ndryshim në statusin e tyre civil pasi UNMIK-u ndërpreu me regjistrimin civil. Por, një çështje që nuk diskriminon bazuar në këto "kriteret" është dokumentacioni i kërkuar. Siç përshkruhet në seksionin "Shtetësia e pezulluar", shpesh, në vend që të paraqiten një nga 26 dokumentet e mundshme për të vërtetuar të drejtën për shtetësinë e Kosovës, aplikantëve u kërkohet të paraqesin një listë të zgjeruar të dokumenteve që shumë aplikantë nuk mund të bëjnë.

Dokumentacioni primar i nevojshëm për tu paraqitur në mënyrë që të provojë se një aplikant përmbush një nga kriteret për shtetësi është e shënuar në Nenin 4 të UA 05/2017:

Për të vërtetuar shtetësinë RFJ, pala duhet të paraqesë një nga dokumentet e mëposhtme:

- 1.1. Certifikatën e shtetësisë së RFJ-së së mëparshme;
- 1.2. Certifikatën e lindjes ose certifikatën e martesës së ish RFJ-së;
- 1.3. Pasaporta e ish RFJ-së, ose letërnjoftimi i RFJ-së së mëparshme;
- 1.4. Çdo dokument tjetër që dëshmon shtetësinë e RFJ-së së mëparshme. (Karta e shëndetit ushtarak, patentë shoferi, indeksi i studentëve, broshura e punësimit).

Një listë më e gjerë e 26 dokumenteve dhe kategorive të ndryshme të kriterëve të shtetësisë që mund të vërtetojnë këto dokumente është dhënë në aneksin e U.A. 05/2017. Interpretimi i kësaj tablele nga Zyrtarët e Gjendjes Civile Komunale është çështja më e zakonshme me të cilën qytetarët janë paraqitur në përpjekjet për të marrë ekstrakte nga regjistri qendror i qytetarëve (hapi i parë në marrjen e shtetësisë / dokumenteve). Është e rëndësishme të theksohet se, ndërsa disa dokumenti vërteton qartë se një aplikant ka përmbushur kriteret, të tjerët ofrojnë vetëm profesion të përkohshëm dhe duhet të vërtetohen me një dokument tjetër. Për shembull, një kartë identiteti e lëshuar nga Republika Federale e Jugosllavisë mund, në varësi të një rasti specifik:

- të përdoret si dëshmi e identitetit të aplikantit,
- të jetë dëshmi e mundshme se aplikanti ka lindur në Kosovë,
- të jetë dëshmi se ata kanë qenë banorë të Kosovës para janarit 1998.

Nga ana tjetër, një certifikatë martesë e lëshuar nga RFJ mund të:

- vërtetoni përkohësisht identitetin e personit (nëse pasohet nga një letërnjoftim ose pasaportë)
- mund të provojë se aplikanti ose se prindërit e aplikantit kanë lindur në Kosovë,
- mund të dëshmojë përkohësisht se aplikanti ishte banor i Kosovës 5 vjet para janarit 1998 (nëse shoqërohet me indeksin e nxënësve të shkollës fillore, deklaratën e betuar të dëshmitarit se aplikanti ishte banor i Kosovës në periudhën e kërkuar, certifikatën e lindjes të një shteti tjetër ose certifikata e lindjes së fëmijës së aplikantit të lindur në Kosovë para janarit 1998)
- mund të provojë se aplikanti ka banuar në Kosovë para janarit 1998

Thuhet se disa nga Zyrtarët e Gjendjes Civile e lexojnë tabelën sipas kolonës (duke treguar kriteret për shtetësi), në vend të rreshtit⁷ (tregues i llojit të dokumentit). Si pasojë, disa aplikantëve u kërkohet të sigurojnë të gjitha dokumentet që mund të provojnë se një aplikant është, për shembull, i lindur në Kosovë, në vend që të zgjedhë një prej dokumenteve nga kjo listë e gjerë.

7 Celulat në tabelë janë ose bosh (që tregon se një dokument të veçantë nuk mund të vërtetojë kriteret përkatëse), i shënuar "Po" (që tregon se një dokument ka vërtetuar një kriter të caktuar). Nëse një dokument vërteton vetëm disa kriteret provizore, në celule shënohet "Po, nëse shoqërohet me një dokument nga 3,7 ose 6 të kësaj liste".

Çështje të tjera të qytetarëve të raportuara janë edhe refuzimi i disa prej zyrtarëve të gjendjes civile për të pranuar dokumentet e aplikantit. Nëse Zyrtari i Gjendjes Civile nuk është mjaft komod për të nxjerrë ekstrakte tek aplikanti bazuar në dokumentacionin e ofruar, ata janë të detyruar të përcjellin kërkesën në DCAM të MPB-së, vendimi i të cilit (në rast se ata gjithashtu konstatojnë se aplikanti nuk ka dëshmi të mjaftueshme për të drejtën për shtetësi) mund të apelohej më tej në Gjykatën Themelore të Prishtinës, Departamenti për Çështje Administrative. Duke refuzuar të pranojë dokumentet e aplikantit, zyrtarët e gjendjes civile po i pengojnë qytetarët që të formalizojnë kërkesën e tyre dhe të përdorin të gjitha mekanizmat ligjorë të qasshëm.

Përgjegjja institucionale

Çështjet e regjistrimit civil dhe qasja në dokumente është një problem i madh i komunitetit në Kosovë. Sidoqoftë, për shkak të një stigme shoqërore të gjatë të shoqërisë serbe në lidhje me marrjen e dokumentit të Kosovës, ky problem ka shkuar shumë i papërshtatshëm. Vetëm në vitin 2017 kjo çështje pati një mbulim mediatik dhe filloi ndërtimi i presionit për zgjidhjen e këtij problemi.

Në raportin e tyre për vitin 2017⁸, Institucioni i Avokatit të Popullit problematizoi çështjen⁹. Shkeljet konkrete të të drejtave të njeriut që ndodhin në procesin e regjistrimit civil të raportuara nga Institucioni i Ombudspersonit (IAP) janë si vijon:

- praktika e paligjshme e kushtëzimit të lëshimit të dokumenteve personale përmes pagesës së taksave të pronës
- Mospërputhja në aplikimin dhe interpretimin individual të U.A. nga disa zyra të gjendjes civile
- Nëpunësit civilë në gjendjen civile dhe zyrat e regjistrimit në disa komuna (Mitrovicë / Jagnjica, Prizren, Ferizaj, Zubin Potok (në fshatin Çabër), Gjilan dhe Pejë) kërkuan që kërkuesit të paraqesin së bashku me kërkesë të gjithë dokumentacionin e përmendur si në Ligj ashtu edhe në U.A., megjithëse Ligji përcakton se vetëm një dokument duhet të dorëzohet si dëshmi e lindjes në Kosovë, si dhe një dëshmi qëndrimi ose, nëse është e nevojshme, dy dokumente që dëshmojnë vendbanimin në periudhën prej 5 vjetësh para datës 1 janar 1998
- Zyra e Gjendjes Civile dhe Regjistrimit, refuzoi të pranojë kërkesat e ankuesve për njohjen e shtetësisë dhe i udhëzoi ata që të dorëzojnë kërkesa në MPB, Departamentin për Shtetësinë, Azilin dhe Migracionin në Prishtinë sipas procedurës së rregullt për të huajt
- Refuzimi i oficerëve për të siguruar përgjigje me shkrim me të cilën ata e refuzojnë kërkesën ose refuzimin e marrjes së dokumentacionit nga Zyrat e Gjendjes Civile Komunale me arsyetimin se nuk janë të detyruar të japin arsyetim me shkrim që është në kundërshtim me Ligjin për Procedurën e Përgjithshme Administrative dhe me U.A. 05/2017.
- disa zyrtarë nuk e njohin notën e shkarkimit (shënimin e maternitetit) të spitalit të lindjes nga Mitrovica e Veriut, sepse ky spital funksionon në përputhje me sistemin e Republikës së Serbisë

Në vitin 2017, IAP - Institucioni i Avokatit të Popullit ka menaxhuar gjithsej 25 raste në lidhje me regjistrimin civil të cilat janë gjetur të pranueshme nga ky institucion, këto 25 raste përfshinë 65 persona individualë nga të cilët një ankesë e grupit përfshinte 39 persona nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian. Sipas informacioneve të ofruara nga IAP, në 6 muajt e parë të vitit 2018, IAP ka pranuar 9 ankesa lidhur me çështjet e regjistrimit civil:

8 Raporti Vjetor 2017, Institucioni i Ombudspersonit, në dispozicion në: <https://oik-rks.org/en/2018/03/30/annual-report-2017/> (faqe 83-86)

9 Përveç IAP në Kosovë, çështja është raportuar edhe nga Raportet e Vendit të Departamentit të Shtetit mbi Praktikën e të Drejtave të Njeriut për vitin 2017, në dispozicion në:

<https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dld=277181#wrapper> (faqe 16 dhe 20)

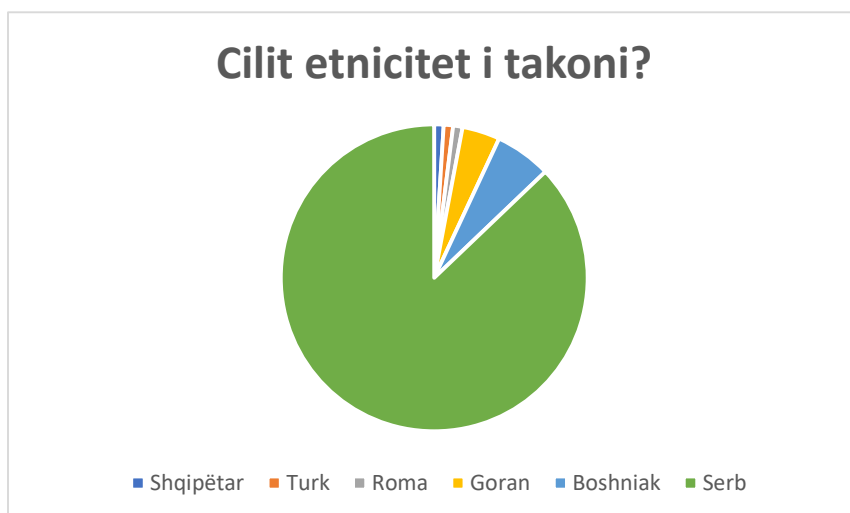
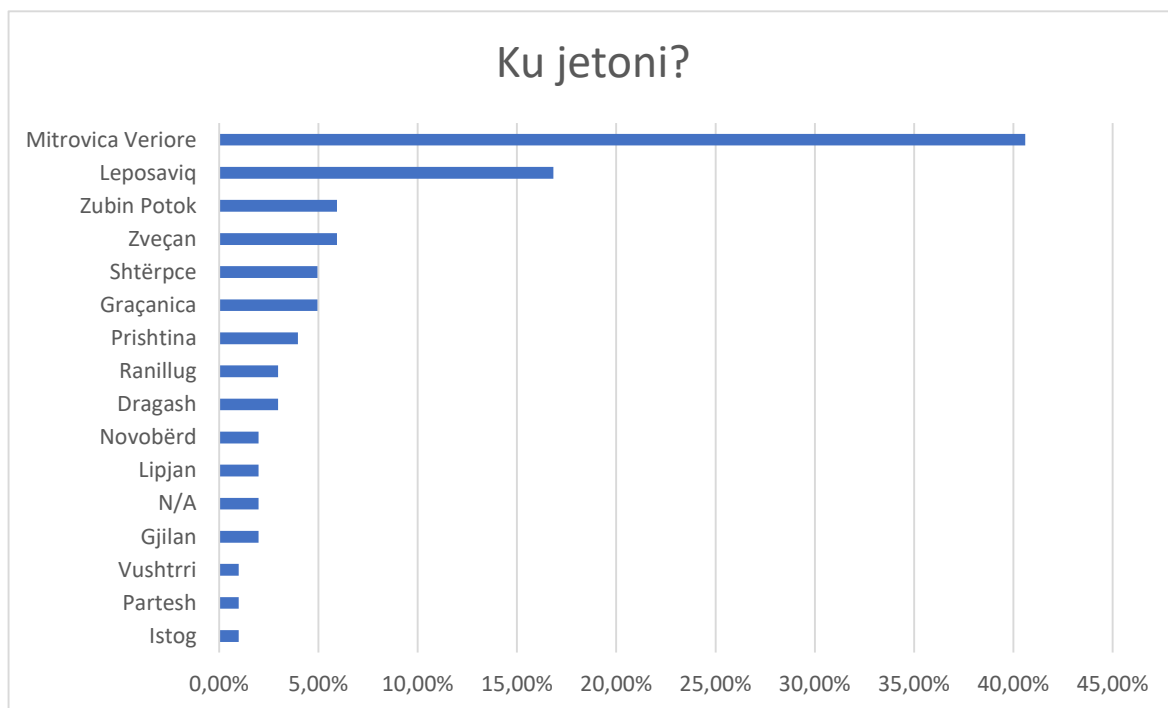
	Shqiptarë	Serb	Boshniak
Prishtina		1	
Mitrovica Veriore		1	
Zveçan		1	
Kaçanik		1	
Prizren	1		
Podujevë	1		
Ferizaj	1		1

Për më tepër, IAP deklaroi se në një përpjekje për të adresuar në mënyrë më efektive disa nga çështjet e raportuara gjatë vitit 2017, ky institucion ka hapur një zyrë ex officio 323/2018 për komunat e Mitrovicës së Jugut, Zubin Potokut, Leposaviqit dhe Zveçanit për regjistrimin dhe lëshimin e ekstrakteve nga regjistri qendror i qytetarëve në këto komuna. IAP kryesisht punon në ankesat e iniciuara nga vetë qytetarët, megjithatë, qytetarët e rajonit të Mitrovicës ende nuk janë plotësisht të njohur me institucionet e Kosovës dhe ky vendim i IAP tregon kuptimin e duhur të kontekstit dhe nevojave të qytetarëve.

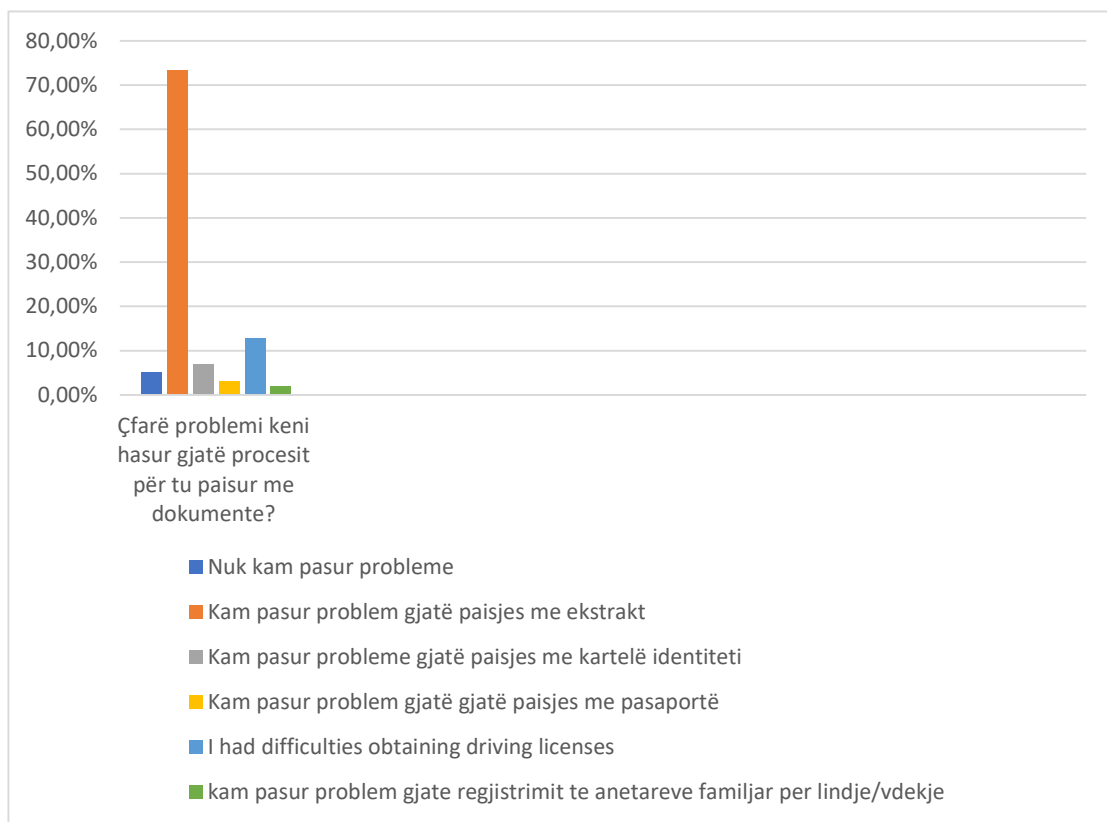
Në DCMA thonë se procesi i regjistrimit është burokratik, por nuk ndryshon nga procedurat e përcaktuara gjatë periudhës së regjistrimit të UNMIK-ut. Ata gjithashtu paralajmërojnë se procesi i regjistrimit të banorëve të përhershëm para vitit 1998 nuk do të vazhdojë pafundësisht dhe shton se, edhe pse nuk ka plane të tanishme për të frenuar periudhën e regjistrimit, qytetarët duhet të regjistrohen sa më shpejt që të jetë e mundur.

Dëshmitë e qytetarëve:

OJQ LINK realizoi një sondazh të shkurtër në internet në mes të muajit Maj 2018, për të mbledhur përvojat e qytetarëve në mbarë Kosovën në lidhje me regjistrimin civil. Në 7 ditë, gjithsej 101 qytetarë l'u përgjigjën sondazhit tonë. Pjesa më e madhe e tyre janë qytetarët që banojnë në komunat veriore (69.30%). Po ashtu, pjesëmarrja më e madhe e të anketuarve janë anëtarë të komunitetit serb të Kosovës (87.12%). Sa i përket gjinisë, 37.62% e të anketuarve ishin burra, ndërsa 62.38% ishin gra. I anketuari më i ri ishte 18 vjeç dhe më i moshuari ishte 67. Të anketuarit më të shpeshtë ishin ata nga mosha 30 deri në 34 vjeç, ndërsa mosha mesatare e pjesëmarrësve ishte 37. Shumica e të anketuarve (74.25%) kanë lindur në Kosovë, e të anketuarve (25.74%) kanë lindur jashtë Kosovës.

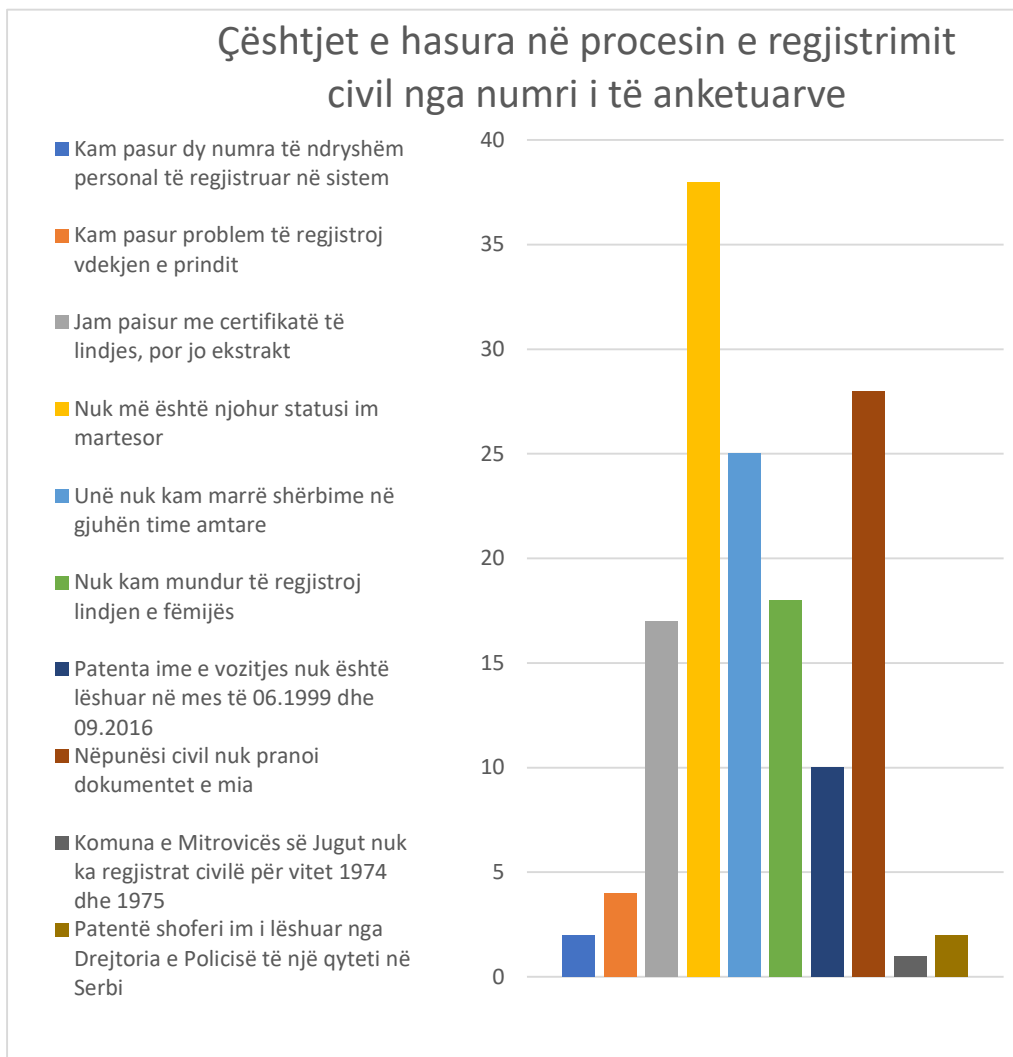

Shumica e të anketuarve (73.26%) kanë raportuar se nuk janë në gjendje të marrin ekstrakt nga regjistri qendror i qytetarëve. Ky është hapi i parë në regjistrimin civil, pa të cilin nuk mund të merret kartë identiteti. Shtesë, 6.9% e qytetarëve kanë raportuar se kanë probleme me hapin e dytë të regjistrimit civil, lëshimin e letërnjoftimit. Të intervistuarit janë gra që nuk e kanë njohur martesën e tyre dhe për këtë arsye janë paisur me dokumente në emrin e tyre të vajzërisë ose njerëz që kanë marrë vetëm certifikatat e lindjes (provë që kanë lindur në Kosovë), por nuk kanë mundur të marrin ekstrakte (prova të shtetësisë). Dy të anketuar (1.98%) nuk kanë pasur çështje problematike në procesin e regjistrimit civil personalisht, por ata kishin lëshimin e regjistrimit të vdekjes së një prindi dhe lindjes së fëmijës. Një përqindje e vogël e të anketuarve (4.95%) deklaruan se nuk kishin asnjë problem me procedura që ka të bëjë me regjistrimin civil, por që raportuan çështjet rreth përdorimit të gjuhës së tyre amtare në institucione. Dy të anketuar boshnjakë dhe një goran raportuan se nuk ishin në gjendje të marrin një pasaportë për shkak të refuzimit të nëpunësit civil për të pranuar dokumente. Pjesëmarrësit e mbetur prej 12.87% kanë raportuar për vështirësi në marrjen e lejeve të vozitjes¹⁰.

Sa u përket çështjeve konkrete të të anketuarve, mosnjohja e statusit martesor është raportuar si problemi më i zakonshëm që prek të tretën e të anketuarve (37.62%). Çështja e dytë më e regjistruar është refuzimi i nëpunësve civilë për të pranuar dokumentacionineaplikuesit (27.72%).

10 Megjithëse blerja e patentave gjithashtu bie nën qasjen në dokumente, kjo temë nuk do të trajtohet në këtë raport. Deri në janar 2018 vetëm mbajtësit e lejeve të drejtimit të automjeteve të lëshuara para qershorit të vitit 1999 ishin në gjendje të marrin edhe patentë shoferë të Kosovës. Që nga ky vit, u krijua një procedurë për personat që morën lejet e tyre të drejtimit të automjetit në mes të qershorit 1999 dhe shtatorit 2016 për të marrë patentë shoferë të Kosovës bazuar në licencat serbe.

Shumica e të anketuarve (81.18%), pas përbaljes me vështirësitë në procesin e regjistrimit civil, vendosën të mos bëjnë asgjë. Vetëm 3.96% kanë dërguar një ankesë në MPB dhe 2.97% kanë dërguar një ankesë në IAP. Prej këtyre 7 të anketuarve që kanë ndërmarrë veprime ligjore dhe kanë parashtruar ankesa, të tre ata që u kthyen në institucionin e IAP-së deklaruan se ende janë duke pritur për një përgjigje, ndërsa 2 nga 4 të cilët janë ankuar në MPB nuk kanë marrë dhe informacion, 1 e refuzoi kërkesën dhe nuk e specifikoi se çfarë ndodhi me ankesën e tyre. Pjesa tjetër e të anketuarve ose u përpoqën të gjenin njerëz që mund të paguajnë për t'i ndihmuar ata, ose ishin shumë të përhershëm, duke shkuar rregullisht në Zyrat e Gjendjes Civile.

Në vijim është lista e disa prej problemeve më të çuditshme të anketuarve në vrojtimin tonë të përshkruar:

- Një grua serbe nga Mitrovica e veriut, e lindur në Suharekë ka frikë të shkojë në Zyrën e Gjendjes Civile të Suharekës, ku ajo duhet të regjistrohet. Ajo gjithashtu posedon dy numra të ndryshëm identifikimi dhe është thënë se ajo do të duhet të zgjedhë një.
- Një goran nga Dragashi nuk mund të regjistrojë lindjen e fëmijës së tij. Si ai dhe gruaja e tij janë shtetas të Kosovës, por fëmija ka lindur jashtë Kosovës.
- Një burrë nga Lipjani është i martuar me një grua nga Vojvodina, por nuk mund të fitoj shtetësinë nëpërmjet natyralizimit për shkak të mosnjohjes së martesës së tyre.
- Një grua nga Mitrovica e Veriut luftonte për një vit për të regjistruar vdekjen e prindit dhe për të nxjerrë ekstraktin e vet. Statusi i saj martesor nuk u njoh.
- Një grua nga Mitrovica e Veriut nuk mund të regjistrojë lindjen e fëmijës së saj (i lindur në vitin 2005). Ajo është divorcuar në gjykatën serbe, por statusi i saj nuk njihet dhe për këtë arsye i është thënë nga nëpunësi civil të rimartohet në sistemin e Kosovës, të divorcohet sërish dhe më pas të regjistrojë fëmijën e saj.
- Një burrë nga Mitrovica e Veriut nuk ka regjistruar fëmijën e tij (i lindur në vitin 2001). Pas

dorëzimit të dokumentacionit të nevojshëm dhe pagesës së gjobës për regjistrim të vonshëm ai mori vendimin e MPB-së duke lejuar regjistrimin e fëmijës në regjistrin civil. Megjithatë, nëpunësi civil e njoftoi atë se fëmija i tij tashmë ka një numër regjistrimi të lëshuar nga UNMIK-u dhe shpjegoi se për këtë arsye ai nuk mund ta regjistrojë atë. Njeriu i është thënë të shkojë në zyrat e UNMIK dhe të kërkojë që të dërgojnë librat e tyre të gjendjes civile në administratën komunale të Mitrovicës së Jugut.

- Një grua nga Mitrovica e Veriut dhe e lindur në Loznicë, u martua në Kosovë në vitin 2001 dhe ajo mori kartën e identitetit të UNMIK-ut. Numri i regjistrimit të UNMIK-ut është nën mbiemrin e bashkëshortit të saj, por ajo nuk mund të marrë kartelen e identitetit të Kosovës sepse martesja e saj nuk njihet. Mbiemri në regjistrin e UNMIK-ut dhe në regjistrin civil të Kosovës duhet të jetë i njëjtë.
- Një grua nga Mitrovica e Veriut ka certifikatë martesore të UNMIK-ut dhe Serbe, si dhe letërnjoftimin e UNMIK-ut. Certifikatat konsiderohen të pavlefshme dhe ajo nuk mund të marrë ekstrakt nga regjistri civil qendror i Kosovës.
- Një grua boshnjake nga Mitrovica e Veriut nuk mund ta regjistrojë fëmijën e saj sepse ajo mbante mbiemrin e ish burrit në momentin e lindjes së fëmijës së saj. Megjithatë, dokumentet e saj në Kosovë në atë kohë nuk e njohën martesën e saj dhe për këtë arsye ajo është paisur me letërnjoftim të Kosovës me emrin e saj të vajzërisë. Duke pasur parasysh se mbiemrat nuk korrespondojnë me njëri-tjetrin, ajo është e penguar të regjistrojë fëmijën e saj.
- Një grua nga Leposaviqi nuk mund të merrte ekstrakt pasi që u tha se komuna e Mitrovicës së Jugut nuk është në posedim të librave të gjendjes civile nga viti 1974 dhe 1975.

Konkluzion:

Edhe pse njoftimet për zgjidhjen e disa problemeve që kanë të bëjnë me regjistrimin civil, veçanërisht lidhur me njohjen e martesave mund të dëgjohen çdo dy muaj, nuk ka pasur zhvillime të vërteta. Megjithatë, edhe me zgjidhjen e problemeve me mosnjohjen e martesave, problemet me regjistrimin e vonshëm të lindjes / vdekjes dhe dëshmi prapavepruese të vendqëndrimit do të mbeten. Për të lehtësuar me të vërtetë procesin e regjistrimit civil, qeveria duhet të paraqesë një zgjidhje gjithëpërfshirëse që do të përfshijë të gjitha çështjet. Përndryshe, zgjidhjet e pjeshme si ato të sjellura nga U.A. 05/2017 do të vazhdojnë të përjashtojnë grupet e njerëzve nga legalizimi i statusit të tyre në Kosovë.

Sipas Ministrisë së Punëve të Brendshme¹¹, deri në gusht 2017, Qeveria e Kosovës ka lëshuar:

	Letërnjoftime	Pasaporta
Mitrovica Veriore	12,407	1,104
Leposaviq	10,100	380
Zubin Potok	5,507	667
Zveçan	5,972	435
Total	33,986	2,586

Të dhënat më të reja tregojnë se përqindja e qytetarëve nga komunat e veriut që paise me dokumentet e Kosovës është ende e konsiderueshme, pasi 56% e dokumenteve të lëshuara në 5 muajt e parë të vitit 2018 ishin kërkesa për shkëmbimin e ID-ve të UNMIK-ut për ID-të e Kosovës. ID-të e UNMIK-ut u janë lëshuar të rriturve deri në tetor 2005 kur UNMIK-u i transferoi përgjegjësitë menaxheriale dhe operacionale të autoriteteve kosovare për aktivitetet e regjistrimit civil. Kjo do të thotë se vetëm personat më të vjetër se 31 vjeç kanë karta identifikimi të UNMIK-ut.

11 <http://mediation-mitrovica.org/wp-content/uploads/2018/06/ENG-Beyond-the-Bridge.pdf>

03.01.2018 – 11.05.2018, katër komunat me shumicë serbe të veriut të Kosovës		Numri total
Nr. i kërkesave për lëshimin e kartave të identitetit për herë të parë	466	1071
Nr. i kërkesave për shkëmbimin e ID-ve të UNMIK-ut për ID-të e Kosovës	605	
Nr. i kërkesave për lëshimin e pasaportave për herë të parë	109	110
Nr. i kërkesave për shkëmbimin e pasaportave të UNMIK-ut për pasaportat e Kosovës	1	

Numrat tregojnë vetëm se kërkesa për dokumente në Kosovë është ende e lartë, gjë që sugjeron se integrimi është ende në zhvillim e sipër. Njerëzit të cilët nuk arrijnë të regjistrohen si qytetarë dhe të marrin kartat e identitetit ballafaqohen me pengesa serioze në lirinë e lëvizjes, kanë mundësi të kufizuara për punësim etj.

Për shembull, qytetarët që kanë vetëm dokumente serbe që konsiderohen të paligjshme, mund t'i përdorin këto dokumente vetëm për të lëvizur nëpër territorin e komunave me shumicë serbe dhe mund të dalin nga Kosova vetëm në kalimet drejt Serbisë. Nëse një mbajtës i një dokumenti të tillë do të tentonte të kalonte nga Kosova në Maqedoni, ata do të largoheshin nga autoritetet e Kosovës. Në mënyrë të ngjashme, për të gjetur punë në institucionet e Kosovës, çdo aplikant i diplomuar nga Universiteti i Mitrovicës së Veriut (i vetmi Universitet në gjuhën serbe në Kosovë) duhet të verifikojë diplomën e tyre me autoritetet e Kosovës, edhe kjo është e pamundur pa një letërnjoftim. Për më tepër, qytetarët që nuk mund të marrin kartat e identitetit të Kosovës nuk mund të regjistrohen ligjërisht në Administratën Tatimore të Kosovës dhe Trustin e Kursimeve Pensionale. Këto janë vetëm disa nga çështjet me të cilat përballen njerëzit pa dokumente.

Rekomandime:

- Kosova dhe Serbia mund të rinegociojnë shkëmbimin e të dhënave të librave të regjistrave civile serbë për të përfshirë ato të realizuara pas vitit 1999. Në mënyrë alternative, Kosova duhet të krijojë procedura të përkohshme dhe të veçanta për regjistrimin e lindjeve, vdekjeve, martesave dhe shkëmbimeve të regjistruara nga institucionet serbe në Kosovë pas 10 qershorit 1999.
 - Duhet të arrihet një zgjidhje e shpejtë për ndryshimin e mbiemrave të grave të regjistruara në regjistrin qendror të qytetarëve të prekur nga mosnjohja e martesave të bëra para zyrave të Gjendjes Civile të Serbisë pas vitit 1999 dhe divorceve të përfunduara nga gjykatat serbe midis viteve 1999 dhe 2017.
 - Ministria e Punëve të Brendshme duhet të rregullojë një procedurë për regjistrimin retroaktiv të vendbanimit të përkohshëm për njerëzit që nuk kanë origjinë në Kosovë dhe nuk janë të martuar në Kosovë, por kanë jetuar në Kosovë për më shumë se 5 vjet.
- Zyrat e Gjendjes Civile duhet të mbeten funksionale në fshatrat me shumicë shqiptare, në mënyrë që këto shërbime të jenë sa më të decentralizuara dhe për aq sa të jetë e mundur. Megjithatë, komunat duhet të themelojnë këto zyra në qendrat administrative të komunave të Zveçanit, Zubin Potokut dhe Leposaviqit.

Burimet:

Udhëzimi Administrativ (Mia) Nr. 05/2014 Për Kriteret që përmbajnë dëshmi mbi shtetësinë e Republikës Federale të Jugosllavisë dhe Vendbanimin e Përhershëm në Territorin e Kosovës
Më 1 janar 1998: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=9885>

Udhëzimi Administrativ (Mia) Nr. 05/2017 Për kriteret që përmbajnë dëshmi mbi shtetësinë e Republikës Federale të Jugosllavisë dhe Vendbanimin e Përhershëm në Territorin e Kosovës
Më 1 janar 1998: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=14900>

Marrëveshje për librat e gjendjes civile (në anglisht): http://kryeministri-ks.net/wp-content/uploads/docs/agreement_0210_civil_books.pdf

Marrëveshje për librat e gjendjes civile (në serbisht): <http://www.kim.gov.rs/p08.php>

Raporti Vjetor 2017, Institucioni i Ombudspersonit (në shqip): <https://www.oik-rks.org/2018/04/17/raporti-vjetor-2017>

Raporti Vjetor 2017, Institucioni i Ombudspersonit (në anglisht): <https://oik-rks.org/en/2018/03/30/annual-report-2017/>

Raporti Vjetor 2017, Institucioni i Ombudspersonit (në serbisht): <https://oik-rks.org/sr/2018/03/30/godisnji-izvestaj-2017/>

Raportet e vendeve mbi Praktikën e të Drejtave të Njeriut për vitin 2017, të Departamentit të Shtetit: <https://www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2017&dliid=277181#wrap-per>

Intervistë me Nikola Kabashiq, "Kallxo": <http://kallxo.com/kabashiq-jam-kryetar-i-gjykates-ne-republik-en-e-kosoves/>

Vendimi i Qeverisë së Kosovës 296/2018: <http://crnobelisvet.com/wp-content/uploads/2018/07/Odluka-Vlade-Kosova-o-priznavanju-srpskih-izvoda.pdf>

Ligji 04 / L-215 për Shtetësinë e Kosovës (në shqip): <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=8873>

Ligji 04 / L-215 për Shtetësinë e Kosovës (në anglisht): <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=8873>

Ligji 04 / L-215 për Shtetësinë e Kosovës (në serbisht): <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=8873>

Vendimi i ri i Qeverisë së Kosovës - më lehtë për dokumentet, por jo për gjithçka, Crnobelisvet: <http://crnobelisvet.com/nova-odluka-vlade-kosova-lakse-do-kosovskih-dokumenata-ali-ne-za-sve/>

Procedurat e thjeshtuara për marrjen e dokumenteve të Kosovës, RTS: <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/9/politika/2810100/pojednostavljene-procedure-za-dobijanje-kosovskih-dokumenata.html>

Rezoluta e Asamblesë së Përgjithshme të Kombeve të Bashkuara 64/298: https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/old_dnn/GA64298.pdf

Deklarata nga Catherine Ashton: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/EN/foraff/119663.pdf